

Zápis z obhajoby disertační práce Mgr. Katsiaryny Ramasheuské

konané dne 7. ledna 2015

téma práce: „Specifika češtiny ruských studentů (se zaměřením na vybrané fonetické a morfosyntaktické jevy)“.

přítomni: prof. PhDr. Petr Mareš, CSc., doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc., prof. PhDr. Alena Macurová, CSc., prof. PhDr. Jarmila Panevová, DrSc., doc. PhDr. Jiří Rejzek, Ph.D., doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr., Doc. Dr. Phil. Markus Giger, prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc., PhDr. Jitka Veroňková, Ph.D. (konzultantka).

Předseda komise prof. Petr Mareš zahájil obhajobu a představil přítomným doktorandku Mgr. Katsiarynu Ramasheuskou.

Poté školitel prof. Karel Šebesta seznámil komisi s průběhem studia uchazečky a s její vědeckou a pedagogickou činností v rámci UK i mimo ni a doporučil předkládanou práci k obhajobě. Uchazečka poté představila svou práci. Sdělila zejména cíle a předmět práce, základní hypotézu a pojednala o použité metodologii (modifikovaná verze chybové analýzy). Dále představila teoretická východiska práce, konkrétně konfrontační pohled na zvrtná slovesa, tvary pomocného slovesa *быт* v minulém čase, krátké tvary osobních zájmen a realizaci kvantity vokálů. Při svém bádání vycházela ze zpracovávání autentického materiálu v psané a mluvené podobě. Následně doktorandka seznámila přítomné s hlavními výsledky a základními závěry své práce.

Poté oponenti doc. Božena Bednaříková a doc. Markus Giger přečetli své posudky disertační práce. Doktorandka Katsiaryna Ramasheuskaya reagovala na připomínky oponentů.

Uchazečka konstatovala, že předložená práce patří do oblasti aplikované lingvistiky. Výzkum přináší analýzu jazykového materiálu a veškerá didaktická doporučení jsou formulována na základě zjištění provedeného výzkumu. Z tohoto důvodu nelze pokládat tuto disertační práci za práci ryze didaktickou.

Literatura, o které se zmínila doc. Bednaříková a která podle ní chybí v seznamu bibliografie, je uchazečce známá. Nicméně doktorandka pokládá použité zdroje za relevantní a postačující pro zpracování dané disertační práce.

Při stanovení základní hypotézy uchazečka vycházela především z vlastní zkušenosti s výukou rusky mluvících studentů češtiny. Studenti uplatňují obecnou strategii, jejímž cílem je soustředit se pouze na jevy, které v mateřtině nejsou. Totéž platí i pro učitele, kteří ve výuce věnují větší pozornost jevům, se kterými se žák ve svém mateřském jazyce neseťkal, tj. implicitně přeceňují pozitivní transfer. Tento předpoklad dokazuje počet nalezených chyb v analyzovaném materiálu. Stanovená hypotéza je rámcem pro dílčí hypotézy o vlivu mateřského jazyka.

Pokud jde o fonetickou transkripci, uchazečka poukázala na to, že volba způsobu záznamu reálné výslovnosti je problematická. Je třeba stanovit jednak to, zda bude zápis kompletní, či zda se soustředí na určité jevy, jednak to, do jaké míry daný jev či stupeň daného jevu zaznamenávat. Z hlediska kvality vokálů byly v této práci zaznamenány změny plných vokálů, centralizace a redukce. Doktorandka též poznamenala, že v jednom z přepisů omylem zůstala značka z mezinárodní transkripce IPA. Při záznamu reálné výslovnosti byla snaha zachytit skutečnou výslovnost bez ohledu na očekávání, tj. bez ohledu na to, co by mohl mluvčí v určité situaci vyslovit.

Ohledně poznámky k pojmu „ortografický přepis“ doktorandka konstatovala, že se jedná o přepis konvenčními znaky. Čtené projevy byly zaznamenány fonetickou transkripcí, nepřipravené projevy ortografickou. Doc. Giger a dr. Veroňková v následné diskusi dodali, že nepřipravené projevy byly použity pro morfosyntaktickou analýzu, pro niž je ortografický přepis postačující. Prof. Mareš poznamenal, že se v případě ortografického přepisu nejedná o přepis fonetickými znaky.

Oponenti se vyjádřili k vystoupení uchazečky a následovala diskuse.

Doc. Giger položil otázku ohledně záznamu realizace vokálů v konkrétním příkladu. Doktorandka značení v příkladu objasnila a podala vysvětlení týkající se záznamu jednotlivých jevů.

Doc. Bednaříková poukázala na nedostatečnou teoretickou bázi. Na to doktorandka reagovala tvrzením, že pro tento výzkum byl výčet teoretických prací postačující. Práce přináší obecný teoretický přehled a porovnání sledovaných jazykových jevů nezbytné k explanaci

analyzovaných chyb. Uchazečka uznala, že při popisu préterita použila zastaralé terminologie, konkrétně že ve 3. sg. a pl. jde o nulový morf, nikoli o nevyjádřený tvar pomocný.

Prof. Macurová položila otázku, zda existuje nějaký další teoretický rámec, např. jiné práce slavistů, dále do jaké míry předložená disertační práce obohatila aplikovanou lingvistiku a jaký je skutečný přínos práce.

Doktorandka odpověděla, že jí známé teoretické práce týkající se analyzované problematiky nevrhají nové světlo na zpracovávaná data. Analýza materiálu ukázala, jak velký je negativní transfer (konkrétně jeho rozsah byl spočítán a významnost získaných dat byla statisticky ověřena) a že jeho vliv neslábne ani u pokročilejších studentů. Zjištěné závěry by měly přispět k úvahám o tom, jak by měly být jednotlivé jevy vysvětlovány studentům.

Doc. Giger též poznamenal, že přínosem práce je skutečnost, že různé jevy se osvojují a chovají se v jazyce různě.

Doktorandka rovněž konstatovala, že fonetický výzkum byl zaměřen na analýzu kvantity vokálů, která se posuzuje v souvislosti se slovním přízvukem. V rámci disertační práce nebyla provedena zvláštní analýza přízvuku. Nicméně byl podniknut první krok, který kromě rozpracování a ověření vhodnosti metodologického postupu přináší užitečné výsledky.

Prof. Jarmila Panevová položila otázku, zda bylo zpracování materiálů samostatné, nebo zda se jedná o výstup kolektivní práce.

Uchazečka odpověděla, že materiál byl shromážděn v rámci grantových projektů. Záznam reálné výslovnosti zpracovala Mgr. Jana Janoušková. Tento materiál tvořil výchozí data pro výzkum. Veškeré analýzy a další zpracování materiálu prováděla doktorandka samostatně.

Prof. Gladkova poznamenala, že předkládaná práce má nepochybně interdisciplinární ráz. Přináší zajímavé výsledky a ukazuje nové skutečnosti v problematice vztahu blízkce příbuzných jazyků a jejich výuky.

Oponenti považovali odpovědi uchazečky za postačující.

Prof. Petr Mareš ukončil diskusi a komise přistoupila k neveřejnému hlasování.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování:

počet členů komise – 5

přítomno členů komise – 5

kladných hlasů – 4

záporných hlasů – 1

Komise navrhla udělit Katsiaryně Ramasheuské titul doktor (Ph.D.).

Zapsali: Mgr. Evgenia Ulyankina

Mgr. Oleksandr Sukhanek

Podpis předsedy komise:

*Mgr. Maryna
Ivana Bondarenko*